هەرێمی کوردستانی عێراق
ئەنجومەنی نیشتمانیی
کوردستان - عێراق

ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

37

سالی/ 2006 – بەرگی سی و حەوت

چاپی یەکەم/ سالی 2007

پێرِیست

پرۆتۆكۆڵی دانیشتنی دەستپێك خولی دووەمی هەڵبژاردن – یەك شەممە 2006/9/3 ل5

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (1) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2006/9/4 ل25

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (2) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2006/9/5 ل49

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (3) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2006/9/6 ل99

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (4) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2006/9/11 ل147

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (5) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2006/9/13 ل161

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (6) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2006/9/20 ل229

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (7) خولی دووەمی هەڵبژاردن – یەك شەممە 2006/9/24 ل282

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (8) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2006/9/25 ل354

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (9) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2006/9/27 ل400

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (10) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2006/10/2 ل420

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (11) خولی دووەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2006/10/3 ل471

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (12) خولی دووەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2006/10/9 ل529

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (13) خولی دووەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2006/10/11 ل532

پرۆژەی یاسای وەزارەتی دەرامەتی ئاوی هەرێمی کوردستان – عێراق

ماددەی یەکەم:

مەبەست لەم دەستەواژانەی خوارەوە, لەم یاسایەدا ماناکانی بەرامبەریانە:

1-هەرێم:هەرێمی کوردستان – عێراق.

2-وەزارەت:وەزارەتی دەرامەتی ئاوی هەرێم.

3-وەزیر:وەزیری دەرامەتی ئاوی هەرێم.

4-بریکار:بریکاری وەزارەت دەرامەتی ئاوی هەرێم.

5-ئەنجومەن:ئەنجومەنی راوێژکاری دەرامەتی ئاو.

ماددەی دووەم:

ئامانجی وەزارەت ئەوەیە کە:

یەکەم:ستراتیج و سیاسەت و پلانگەلێك بۆ بەرەو چاکتر گۆڕین (تطویر)و فراژو کردن (تنمیة)و وەبەرهێنانی دەرامەتی ئاوی (سەر زەوی و ژێر زەوی)ی هەرێم دابنێ و, دیراسات لە سەر کەڵکی (جدوی) هونەری و ئابووریی پرۆژەکانی دەرامەتی ئاو ئامادە بکاو, ئاستی ئاوو پرۆژەگەلی ئاودێری لە چوارچێوەی پلانە گشتیەکانی هەرێمدا دابمەزرێنێ و خزمەتیان بکێشێ (صیانة)و وەگەڕیان بخاو, سەلامەتیی بەستەکانی هەڵسەنگێنێ و, لە ئاوی سەر زەوی و ژێر زەوی بە جۆرێ بەرخورداربێ, شێوازی بەکارخستنی پڕ بە پێست (الاستخدام الامثل)ی سامانی ئاو و, دەست بێنێ و خاکی زەوی و زاریش بپارێزێ.

دووەم:دانانی پلانگەلی تایبەت بە بنبڕ کردنی مەترسییەکانی لافاوو کۆنترۆڵکردنی سێڵاوو نشێواو (احواض)ی رووبارەکان و, رێکخستنی دابەشکردنی ئاوو, چاوکردنەوەو تێگەیاندنی خەڵکی لە گرنگیی پاراستنی سامانی ئاو.

سێیەم: زامنکردنی ئاو بۆ کەرتە بەکار بەرەکانی (المستهلكة) ئاو (کشتوکاڵ, ئاوی خواردنەوە, بەکارهێنانی ناو ماڵ و بۆ گەشتوگوزار, بەکارهێنانی بۆ پیشەسازی و, ئەفراندنی وزەی کارەبا............هتد) بەپێی پلانگەلی ئیقرار کراو, بە جۆری کە لە هەرێمدا خزمەتی فراژوکاری (تنمیة) بکات, رای خۆیشی لەسەر داواکاریەکانی دامەزراندنی پرۆژەگەلێ دەدات کە پێوەندییان بە خزمەت خستنی ئاوەوە هەبێ.

چوارەم:

سەرپەرشتکردن و بەدواداچوونی هەنگاوەکانی جێ بەجێ کردنی پرۆژەکانی دەرامەتی ئاو, بەپێی پلانە ئیقرار کراوەکان, ئەمەش بەستەکان و ئەستێڵەکان (الخزانات) و پرۆژەکانی ئاو داشتن دەگرێتەوە.

پێنجەم:

پاراستنی ئاوی سەر زەوی و ژێر زەوی لە پیسی و, پێشتریش لایەنەکانی ژینگە بگرێتەوە, بە جۆرێ کە لەگەڵ مەعاییری نێو دەوڵەتیدا بگونجێ.

ماددەی سێیەم:

یەکەم:وەزیری:سەرۆکی باڵاو, بەرپرسی ئیش و کارو ئاراستە کردنی سیاسەتی وەزارەتەکەیەو, هەموو بڕیارو فەرمان و ڕێنماییگەلێکیش پێوەندییان بە ئەرکوفرمان و پێکهاتە و سەلاحییات و کاروباری دیکەی هونەری و دارایی و ئیداری و ڕێکخستنی وەزارەتەوە هەبێ, بەپێی یاسا لە وەزیرەوە دەرچێ و, خۆی سەرپەرشتیی جێ بەجێ کردنیان دەکات.

دووەم: بریکاری وەزارەت:لە چوارچێوەی ئەو سەلاحییاتەی کە پێی دەسپێردرێ, لە ئاراستە کردن و, سەرپەرشت کردنی کاروباری وەزارەتەکەدا, یاریدەی وەزیر دەدات, مەرجیشە بڕوانامەی زانکۆی هەبێ.

سێیەم:ڕاوێژکاران: ژمارەیان لە چوار کەس زیاتر نابێ, مەرجیشە بڕوانامەی زانکۆیان هەبێ و, خاوەن ئەزموون و کەردەش بن.

ماددەی چوارەم: وەزارەت لەمانەی خوارەوە پێك دێت:

1-نووسینگەی وەزارەت:فرمانبەرێ سەرۆکایەتیی دەکا, بڕوانامەی زانکۆی هەبێ, ژمارەیێ فرمانبەریش یاریدەی دەدەن.

2-نووسینگەی بریکاری وەزارەت:فرمانبەرێ بەڕێوەی دەبات, بڕوانامەی زانکۆی هەبێ ژمارەیێ فرمانبەریش یاریدەی دەدەن.

3-ئەنجومەنی ڕاوێژکاری وەزارەت:

لەمانەی خوارەوە پێك دێت:

أ-وەزیری دەرامەتی ئاو – سەرۆکە.

ب-بریکاری وەزارەت – جێگری سەرۆکە.

ج-بریکاری وەزارەتی کشتوکاڵ – ئەندامە.

د-بریکاری وەزارەتی شارەوانی – ئەندامە.

هـ-بریکاری وەزارەتی ئاوەدانکردنەوەو نیشتەجێ کردن – ئەندامە.

و-بریکاری وەزارەتی ژینگە – ئەندامە.

ز-بریکاری وەزارەتی کارەبا – ئەندامە.

ح-ڕاوێژکار و خاوەن ئەزمونان, لە ناوەوە یان لە دەرەوەی وەزارەتەکە, لەوانەی کە وەزیر بیەوێ لە کۆبوونەوەکاندا بەشدار بن – ئەنجومەن هەر کاتێ پێویست بکا, بە بڕیاری وەزیر کۆدەبێتەوە.

4-بەڕێوەبەرایەتی گشتیی کاروباری ئیداری و دارایی.

5-بەڕێوەبەرایەتی گشتی پلان دانان و بەدواداچوون.

6- بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئاودێری و دەرامەتی ئاو.

7- بەڕێوەبەرایەتی گشتی بەست و کۆگاکانی ئاو.

8- بەڕێوەبەرایەتی گشتی دیراسات و تصامیم.

ماددەی پێنجەم: وەزیر بۆی هەیە لەگەڵ کەسانی تەبیعی و مەعنەوی, لە خاوەن ئەزموون و پسپۆڕی ناو هەرێم, یان دەرەوەی هەرێمدا رێك بکەوێ بۆ ئەنجامدانی ئەرکوفرمانێ کە پێیاندەسپێرێ, لە ماوەیەکدا کە وەزیر, خۆی بە گونجاوی بزانێ – دوای وەرگرتنی موافەقەتی ئەنجومەنی وەزیران, ماف و ئەرکیشیان لە لایەن وەزیرەوە دیار دەکرێن.

ماددەی شەشەم: وەزیر, بۆی هەیە کاتێ پێویست بکا, بەڕێوەبەرایەتی و بەش و هۆبەی نوێ بکاتەوە, یان یەکیان بخات, یان ئیلغایان بکات.

ماددەی حەوتەم: لە هەر یاساو پێڕۆیەکی بەرکاردا (النافذة) ناوی وەزارەتی کشتوکاڵ و ئاودێری هاتبێ و تایبەت بێت بە دەرامەتی ئاو, ئەم وەزارەتە جێگای دەگرێتەوە.

ماددەی هەشتەم: پێکهاتەکانی وەزارەت بە پێڕۆ دیار دەکرێن.

ماددەی نۆیەم: وەزیر بۆی هەیە رێنماییگەلێ بۆ سانا کردنی بە جێهێنانی ئەم یاسایە دەربکات.

ماددەی دەیەم: پێویستە لەسەر وەزیرەکانی هەرێم ئەم یاسایە بخەنە کار.

ماددەی یازدە: ئەم یاسایە لە رۆژی بڵاو کردنەوەی لە رۆژنامەی (وەقایعی کوردستان)ەوە کاری پێ دەکرێ.

هۆی دانانی ئەم یاسایە

لەبەر ئەوەی هەرێمی کوردستان – عێراق هەرێمێکی دەوڵەمەندە بە دەرامەتی ئاوو, ئاویش بۆ زۆربەی بوارەکانی ژیان گرنگەو, لە فراژووکردنی (تنمیة) ئابووری و رێکخستنی پێوەندییەکان و, سیاسەتی نێو دەوڵەتی و هەرێمایەتی و محەللی و, گۆڕانکایی رووداوەکانی ناو وڵاتدا, رۆڵێکی گەورەی هەیەو, بۆ ئامانجی فراژوکردن و بەرەو چاکتر گۆڕینی (تطویر) سامان و دەرامەتی ئاوو, بەکار خستنی پڕ بە پێست (الاستخدام الامثل)ی سامانی ئاودا, پێویستی بەوە کرد وەزارەتێکی سەربەخۆ و پسپۆر بۆ کاروباری دەرامەتی ئاو دابمەزرێ, لەبەر ئەوانە, ئەم یاسایە دانرا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس, پرۆژەی یاسای پلاندانانی هەرێمی کوردستان بدرێ بە لیژنەی یاسایی بۆ ئەوەی دیراسەتی بکەن و راپۆرتی خۆیان حازر بکەن, پرۆژەی یاسای دەرامەتی ئاویەکان بۆ لیژنەی یاسایی و هەروەها چەندین لیژنەی کشتوکاڵی و لیژنەی شارەوانی ناویان هاتووە ئەندام دەبن لەو لیژنەی راوێژکاری, هەروەها وەزارەتی ژینگەو کارەبا, ئەو لیژنانە ئەگەر پێویستی کرد راپۆرتیان هەبێتن دیراسەتی بکەن, ئەگەر نا وەکو ئەندام لە لیژنەکاندا بۆچوونیان هەبێتن لە موداخلە دەتوانن, ئەوە خوێندنەوەی یەکەمە وەکو خۆی دەمێنێتن, لە کاتی موناقەشە کردنی تەعدیلەکان و هەموو چاك دەکرێتن, زۆر لە ناحیە زمانەوانیش هەڵەی تێدایە, فەرموون.

بەڕێز عونی كمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

اما بالنسبة للمادة(الثالثة عشرة) تقترح اللجنة صياغتها كالاتي: ينفذ هذا القانون اعتباراً من تاريخ اصداره وينشر في الجريدة الرسمية(وقائع كوردستان).

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

دەیخەمە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵ دایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵ نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، بە كۆی دەنگ وەرگیرا، فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئەسڵی مەشروعەكە ئەسبابی موجیبەی نەبوو، لیژنەی قانونی صیاغەی ئەسباب موجیبەمان كردووە، ئێستاش دەیخوێنمەوە.

الاسباب الموجبة

بهدف حماية البيئة والحفاظ على الصحة العامة والموارد الطبيعية والتنوع الاحيائي بما يضمن التنمية المستدامة وتحقيق التعاون الدولي والاقليمي في مجال البيئة ومتابعة العوامل المؤثرة في سلامة البيئة وازالة ومعالجة اثار الاسلحة الكيميائية ومخلفات الاسلحة والاعتدة والمواد المسببة للتلوث البيئي لذلك اقتضى استحداث وزارة بأسم وزارة البيئة في الاقليم لتولي تلك المهام فقد أصبح من الضروري تشريع قانون يحدد مهام وأهداف هذه الوزارة والمديريات المرتبطة بها وتنظيم مهام كل منها ولتحقيق ما تقدم فقد شرع هذا القانون.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

هۆكارەكانی دانانی ئەم یاسایە

بە ئامانجی پاراستنی ژینگەو چاك ڕاگرتنی تەندروستی گشتی و دەرامەتی سروشتی و جۆراو جۆری زیندەوەر، بەجۆرێك كە فراژووكار بەدەوام زامن بكات، لە بواری ژینگەشدا هاوكاری نێودەوڵەتی ئیقلیمی بێنێتە دی و، ئەو بنەمایانەش كە زیان بە سەلامەتی ژینگە دەگەیەنن ریقابە بكرێن و ئاسەواری چەكی كیمیاوی پاشماوەی چەك و تفاق و ماددەی پیسكەری ژینگە چارەسەر بكرێن و ڕاماڵدرێن، بەو ئامانجانە بە زەروور زانران، وەزارەتێك لە هەرێمدا بە ناوی وەزارەتی ژینگە دابندرێ، ئەو ئەركو فرمانە بگرێتە ئەستۆ بەو جۆرە بە پێویست زانرا كە یاسایەك دابنرێت ئەرك و فرمان و ئامانجەكانی ئەم وەزارەتە نوێیەو ئیشوكاری بەڕێوەبەرایەتیەكانیشی دیار بكات و ئەركو فرمانی هەر یەكێكیان ڕێك بخات.

جا بە ئاواتی دەستەبەر كردنی بەدیهێنانی ئەو ئامانجە ئەم یاسایە دانرا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

تەنیا من لە ناحیە لوغەوی کاك شێروان, کاك عەونی, لە سەرەتاکەدا دەڵێت (بهدف), دەبێت وەڵامەکە لەویٚ (تقرر) بێت, نەك (لذلك اقتضی), بەڵێ.

بەڕێز دارا محمد امین (وەزیری ژینگە):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەوە تەرجومەیەکە بۆ وشەی (التنوع الاحیائی), ئیتر ئەم بەڕێزانە بە زیندەوریان تەرجومە کردووە, موشکیلە نییە.

بەڕێز د.فؤاد احمد محمد بابان:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پێم وایە (التنوع الاحیائی) وەکو بەڕێز جەنابی وەزیر باسی کرد, بەڕاستی هەموو گیانلەبەرێك دەگرێتەوە, لەبەر ئەوەی زەرەریشی هەیە, زەرەریشی نییە, چونکە ئەو تەناسوبەی لە تەبیعەتدا هەیە پاراستوویەتی, بە هەموو گیانلەبەرەکان دەپارێزرێت.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك دکتۆر نوری ئەو وشەیە بە عەرەبی, کامەی راستترە, بەجێی دەهێلین دوایی, ئەوە موشکیلە نییە, پێشنیاری لیژنەی قانونی کە ئەسبابی موجیبەی نووسیووە, دەیخەمە دەنگدانەوە, تەبعەن لەناحیە زمانەوانی پێدادەچینەوە, دەیخەمە دەنگدانەوە, کێ لەگەڵ دایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, کێ لەگەڵ نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, بە کۆی دەنگ وەرگیرا, ئێستا قانونەکە هەمووی دەخەمە دەنگدانەوە, کێ لەگەڵ یاسای وەزارەتی ژینگە دایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, بە کۆی دەنگ وەرگیرا, سوپاس و پیرۆزە, ئینشائەڵلا سەرکەوتووی و ئەرکەکانت جێ بەجێ دەکەیت, فەرموو.

بەڕێز دارا محمد امین (وەزیری ژینگە):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

سوپاس و پێزانینی خۆم بۆ بەڕێز سەرۆکایەتی ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان و ئەندامانی بەڕێز لیژنەی یاسایی و لیژنەی تەندروستی و لیژنەی پەیوەندیدارەکان و یەکە یەکە ئەندامانی پەرلەمان, کە زۆر ماندوو بوون و ئەزیەتیان کێشا لەمانگی رەمەزان و هۆڵەکەش کەمێك گەرم بوو, ئەزیەتیان کێشا چەند رۆژێکە یاساکەی وەزارەتەکەی ئێمە تاوتوو دەکەن, سوپاس بۆ ئەو هاوکارییە, ئێمەش بەڵێن دەدەین بەپێی توانا و بە پشتیوانی خوا بتوانین ئیش بکەین بۆ خزمەت کردنی ژینگە کوردستان و پاك کردنەوەی هەرێم و جارێکی تریش زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

زۆر سوپاس، ئێمەش جەلسەکە بۆ ماوەی (20) دەقیقە رادەگرین و ئیسراحەت دەکەین، لە سەعات یەك دادەنیشین تاکو سەعات (2).

دانیشتنی دووەم.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی کوردستان کۆبوونەوەکەمان دەست پێ دەکەینەوە، جگە لە لیژنەی یاسایی تەکلیفی هیچ لیژنەی تر کرا بوو راپۆرت بنووسی، ئێمە داوا لە لیژنەی یاسایی دەکەین فەقەرە بە فەقەرە رای لیژنەی یاسایی بە کوردی و عەرەبی بخوێنێتەوە، بۆ ئەوەی سوود لە کاتەکە وەربگرین، لیژنەی کشتوکاڵ و ئاودێریش راپۆرتێکی کورتیان هەیە، ئەگەر ئەوان بە خێرایی بیخوێننەوە، لەبەر ئەوەی یەك لاپەرەیە، ئەگەر ئیجازە بدەن بیخوێنێتەوە، بۆ ئەوەی بچینە سەر ماددەکان، ئەگەر ئەندامە بەڕێزەکانیش بە رێکوپێك و پوختی رەئی خۆیان بڵێن و سوپاس، فەرموو راپۆرتی لیژنەی کشتوکاڵ بخوێنەوە.

بەڕێز عبدالرحمن احمد رضا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە لیژنەکەمان وەکو لیژنەی کشتوکاڵ و ئاودێری لە رۆژی 9/25 کۆبوونەوەی ئاسایی خۆمان گرێدا، پاش موناقەشە و وتوویژ چەند پێشنیاز و خاڵێکمان دەست نیشان کردووە، پاشان لەگەڵ جەنابی وەزیر دانشتین و گفتوگۆ و ئاڵوگۆڕی بیرو بۆچوونمان کردووە، ئێمە ئەم خاڵانەمان پێشنیاز کردووە:

1- سەبارەت بە ماددەی دووەم پێشنیاز دەکەین ئەم خاڵانە زیاد بکرێن:

1- گرتنەبەری رێ و شوێنی هاوچەرخ بە ئامانجی کەم کردنەوەی بەفیڕۆ چوونی ئاو لە کاتی بەکارهێناندا لە بوارە جیاجیاکاندا.

2- کردنەوەی بنکەیەك، یان بایەخدان بە راگەیاندن لە وەزارەت و فەرمانگە پەیوەندیدارەکان، بۆ هوشیار کردنەوەی خەڵك و جوتیارەکان لە پێناو باش بەکارهێنانی ئاو و بەفیڕۆ نەدانی وەك سامانێکی نەتەوەیی گرنگی پێ بدرێت.

3- کێومال کردنی هایدرۆلیجی هەرێمی کوردستان و دیاری کردنی سامانی ئاوی سەر زەوی و ژێر زەوی تیایدا و دانانی نەخشەی هایدرۆلیجی بۆ هەر ناوچەیەك.

2- سەبارەت بە ماددەی چوارەم خاڵی سێیەم، پێشنیازمان کردووە لە جیاتی بەکارهێنانی وشەی بریکاری وەزارەتەکان، نوێنەری وەزارەت بەکار بهێنرێت، کە لە زۆربەی پرۆژە یاساییەکانی وەزارەتەکان وا هاتووە (نوێنەری وەزارەتەکان)، جگە لە بریکاری وەزارەتی دەرامەتی ئاویەکان، بۆ ئەنجومەنی راوێژکاری نوێنەر بەکاربهێنرێت، نەك بریکاری هەموو وەزارەتەکان، دوایی لە تەشکیلەی وەزارەتەکەدا، ئێمە پێشنیازمان کردووە، کە بەڕێوەبەرایەتیەك گرنگە بۆ ئێستای ئێمە، کە زیاد بکرێت، ئەویش بەڕێوەبەرایەتی گشتی

ئاوی ژێر زەوی، کە ئەوەش جەنابی وەزیر زۆری پێ چاکە بۆ ستراتیجیەتی ئێستای پاراستن و چاك ڕاگرتنی ئاومان، ئەو بەڕێوەبەرایەتیەمان بە زەروور زانیووە، ئەوە ڕاپۆرتی لیژنەی کشتوکاڵ بوو، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس بۆ ئەو ڕاپۆرتە، ئەگەر لە خاڵەکان هاتینە سەری ڕەئیەکی خۆت بدە، فەرموو کاك شێروان.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێستا ماددەی یەکەم بە کوردی دەخوێننەوە، فەرموو کاك دلێر.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پرۆژەی یاسای وەزارەتی دەرامەتی ئاوی هەرێمی کوردستانی عێراق

ماددەی یەکەم:

مەبەست لەم دەستەواژانەی خوارەوە، لەم یاسایەدا ماناکانی بەرامبەریانە:

1- هەرێم: هەرێمی کوردستانی عێراق.

2- وەزارەت: وەزارەتی دەرامەتی ئاوی هەرێم.

3- وەزیر: وەزیری دەرامەتی ئاوی هەرێم.

4- بریکار: بریکاری وەزارەتی دەرامەتی ئاوی هەرێم.

5- ئەنجومەن: ئەنجومەنی ڕاوێژکاری دەرامەتی ئاو.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

راي اللجنة القانوني بالنسبة للمادة الاولى:

بالنسبة للمادة الاولى من المشروع لا توجد اية ملاحظات عليها سوى اعادة صياغة السطر الاول منها كالاتي (يقصد بالمصطلحات التالية المعاني المبينة ازاءها).

لتنسجم مع الصيغة المتبعة في سرد التعاريف المستعملة في القوانين الصاردة عن برلمان كوردستان وتبديل (الموارد المائية) الوارد في (خامسا) منها ب(الوزارة.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دەربارەی ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی بە زمانی کوردی.

دەبارەی ماددەی یەکەمی پرۆژەکە هیچ تێبینیەکمان لەسەری نییە, تەنها ئەوە نەبێ کە دێری یەکەمی بەم شێوەیەی خوارەوە دابرێژرێتەوە:

(مەبەست لەم زاراوانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریانە), بۆ ئەوەی لەگەڵ رشتەی ئاسایی پێناسەکانی دیکەی ئەو یاسایانەدا, کە لە پەرلەمانی کوردستانەوە دەرکراون بگونجێن و وشەی (داهاتی ئاو)یش کە لە (پێنجەم)دا هاتووە, بکرێ بە (وەزارەت).

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو کاك تەحسین.

بەڕێز تحسین قادر علی (وەزیری دەرامەتە ئاویەکان):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

خوشك و برایانی بەڕێزی پەرلەمان.

سوپاس بۆ بانگهێشت کردنمان بۆ موناقەشە کردنی یاسای وەزارەتەکەمان, لەبارەی ئەوەی کە ناو بران دەرامەتی ئاوی هەرێم بە عەرەبی (الموارد المائیه), بە کوردی دەرامەت بەکارهێنراوە, بەلآم لە بەغدا هەمان سەرچاوەکان بەکار دەهێنێت, هەم دەرامەتە زیاتر جانبی مالی دیاری دەخات, جا ئەگەر مومکین بێت بە کوردیش هەر سەرچاوەکانی ئاو بەکار بێنین, ئەوە باشترە هەم لەگەڵ عێراقیش دەگونجێت, یەعنی بڵێین دەرامەت, دەرامەت وەکو وشە بڵێین, مەبەستم هەر ئەوەیە وەکو وشە بەسەر زماندا نایێت لە یەکەم رۆژیی کۆبوونەوە لە 5/7, ئەو وشەیە بە غەڵەت دەخوێندرێتەوە هەتاکو ئەمڕۆ لە پەرلەمان و, ماناکەشی بڵێین سەرچاوەکان باشتر مانای (ریسۆز) دەدات, وەك لە دەرامەت, دەرامەت یەعنی زیاتر جانبی مالی دەگرێتەوە, بەلآم سەرچاوەکان زۆر سەرچاوە دەگرێتەوە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بۆ ناو گۆڕینی وەزارەتەکان, دەسەلآتی ئەم هینە موناقەشە نییە, لەبەر ئەوەی ئێمە بە قانونێك هی ئەنجومەنی وەزیران لەوێین, دەبێت پرۆژەیەك لە ئەنجومەنی وەزیران بێت بۆمان و هەمواری ئەو قانونەی بکەین, بۆ ئەوەی ناوەکەی بگۆڕین, ئەنجومەنی وەزیران بە نووسراوێك پرۆژەیەکمان بۆ بنێرێت و پێشنیار بکرێت, بۆ ئەوەی ناوی بگۆڕێتن, بۆ ئەوەی ئاماژە بەو یاسایە بکەین, کە ناوی دراوە هەمواری بکەین و ناوەکەی بگۆڕین, لێرەدا ناتوانین ناوەکە بگۆڕین وەکو خۆی دەمێنێتەوە, بەلآم ئەو پێشنیارەی لیژنەی یاسایی وەکو هەموو وەزارەتەکانی تر تەبیعی کراوە, تەنیا یەك شت هەیە, پێنجەم ئەنجومەنی ئیستیشاری نووسراوە موارد مائیە و, ئیستیشاری بۆ وەزارەت, کەس ئیعتیرازی نییە دەیخەمە دەنگدانەوە, کێ لەگەڵ دایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, کێ لەگەڵ نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, بە کۆی دەنگ وەرگیرا, تکایە ماددەی دووەم.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی دووەم:

ئامانجی وەزارەت ئەوەیە کە:

یەکەم: ستراتیج و سیاسەت و پلانگەلێك بۆ بەرەو چاکتر گۆڕین (تطویر) و فراژو کردن (تنمیة)و وەبەرهانینی دەرامەتی ئاوی (سەر زەوی و ژێر زەوی)ی هەرێم دابنێ و, دیراسات لەسەر کەڵکی (جدوی) هونەری و ئابووریی پرۆژەکانی دەرامەتی ئاو ئامادە بکاو, بەستی ئاوو پرۆژەگەلی ئاودێری لە چوارچێوەی پلانە گشتیەکانی هەرێمدا دابمەزرێنێ و خزمەتیان بکێشێ (صیانة)و وەگەڕیان بخات و, سەلامەتیی بەستەکان هەڵسەنگێنێ و, لە ئاوی سەر زەوی و ژێر زەوی بە جۆرێ بەر خوردار بێ, شێوازی بەکار خستنی پڕ بە پێست (الاستخدام الامثل)ی سامانی ئاو وەدەست بێنێ و خاکی زەوی و زاریش بپارێزێ.

دووەم: دانانی پلانگەلی تایبەت بە بنبڕ کردنی مەترسییەکانی لافاوو کۆنترۆڵکردنی سێلاوو نشێواو (احواض)ی رووبارەکان و, رێکخستنی دابەشکردنی ئاوو چاو کردنەوەو تێگەیاندنی خەڵکی لە گرنگیی پاراستنی سامانی ئاو.

سێیەم: زامنکردنی ئاو بۆ کەرتە بەکار بەرەکانی (المستهلکة) ئاوی (کشتوکاڵ و ئاوی خواردنەوە, بەکارهێنانی ناو ماڵ و بۆ گەشتوگوزار, بەکارهێنانی بۆ پیشەسازی و ئەفراندنی وزەی کارەبا.........هتد), بەپێی پلانگەلی ئیقرار کراو, بەجۆرێ, کە لە هەرێمدا خزمەتی فراژوکاری (تنمیة) بکات, رای خۆیشی لەسەر داواکاریەکانی دامەزراندنی پرۆژەگەلێ دەدات کە پێوەندییان بە وەخزمەت خستنی ئاوەوە هەبێ.

چوارەم: سەرپەرشتیکردن و بەدواداچوونی هەنگاوەکانی جێ بەجێ کردنی پرۆژەکانی دەرامەتی ئاو, بەپێی پلانە ئیقرار کراوەکان, ئەمەش بەستەکان و ئەستێڵەکان (الخزانات)و پرۆژەکانی ئاوداشتن دەگرێتەوە.

پێنجەم: پاراستنی ئاوی سەر زەوی و ژێر زەوی لە پیسی و پێشتریش لایەنەکانی ژینگە بگرێتەوە, بە جۆرێ کە لەگەڵ مەعاییری نێودەوڵەتیدا بگونجێ.

ئەو وەرگێڕانە وەرگێرانی لیژنەی یاسایی نییە, لەبەر ئەوەی هەندێ دەستەواژەی کوردی تێدایە بەڕاستی لەوانەیە لە جێی خۆیدا نەبێت.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو رای لیژنە بە زمانی عەرەبیەکەی بخوێنەوە.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

فیما یتعلق بالمادة الثانیة لا توجد ایة ملاحظات علیها, سوى حذف الکلمتین (السطحیة والجوفیة) الواردتین في السطر ما قبل الاخیر من اولا من المادة لکونها مکررتین.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرمووو رای لیژنەی یاسایی بە کوردی.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

هەرچی ماددەی دووەمە, ئەوە هیچ تێبینیەکان دەربارەی نییە, تەنیا ئەوە نەبێ کە هەردوو وشەی (السطحية والجوفية)کە لە دێری پێش کۆتایی هاتنی (یەکەم)لە ماددەکەدا هاتوون دووبارەن.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

وابزانم ئێوەش ئیعتیرازتان نییە, فەرمووو لیژنەی کشتوکاڵ و ئاودێری.

بەڕێز عبدالرحمن احمد رضا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لەبەر ئەوەی لای هەمووتان دیارە ئاو سەرچاوەیەکی ژیانەو سامانێکی نەتەوەیی بە نرخە یەك دوو پێشنیازی کورتمان کرد ئەویش:

سەبارەت بە ماددەی دووەم پێشنیاز دەکەین ئەم خاڵانە زیاد بکرێن:

1-گرتنەبەری رێ و شوێنی هاوچەرخ بە ئامانجی کەم کردنەوەی و بەفیڕۆ چوونی ئاو لە کاتی بەکارهێناندا لە بوارە جیاجیاکاندا.

2-کردنەوەی بنکەیەك, یان بایەخدان بە راگەیاندن لە وەزارەت و فەرمانگە پەیوەندیدارەکان, بۆ هوشیار کردنەوەی خەڵك و جوتیارەکان لە پێناو باش بەکارهێنانی ئاو و بەفیڕۆ نەدانی وەك سامانێکی نەتەوەیی گرنگی پێ بدرێت.

3-کێومالّ کردنی هایدرۆلیجی هەرێمی کوردستان و دیاری کردنی سامانی ئاوی سەر زەوی و ژێر زەوی تیایدا و دانانی نەخشەی هایدرۆلیجی بۆ هەر ناوچەیەك.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

خۆی مامۆستا مەسەلەی راگەیاندن ئەهداف نییە, وەسیلەیەکە وەزارەت پێی هەڵدەستێت, لەبەر ئەوەی پێویست ناکات, وەسیلەیەکە بۆ شەرح کردنی ئەهدافی وەزارەت, نەك هەدەف خۆی, دانانی دەزگای راگەیاندن لێرە جێی نابێتەوە, بەڵام یەکەمیان ئەگەر تێدا نییە, کارێکی مەعقولە رێ و شوێنی هاوچەرخ بە ئامانجی کەم کردنەوەو بەفیڕۆ چوونی ئاو لە کاتی بەکارهێناندا لە بوارە جیاجیاکاندا, فەرمووو.

بەڕێز تحسین قادر علی (وەزیری دەرامەتە ئاویەکان):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەنیسبەت بایەخدان بە وشیار کردنەوەی گشتی بۆ بەکارهێنانی ئاو, هەروەها هەمووو سامانەکانی تری کوردستان کارێکی باشە راستیەکەی, بەشێکی دەکەوێتە سەر وەزارەتەکەی ئێمە, کە پەیوەندی بە ئاوی ژێر زەوی و کاتێك کە بیرەکان بە مەحدودی بەکار بێن, یان پرۆژەکان پێویستە بڵێین بەکار بێن, بەشێکی

زۆریشی پەیوەندی بە وەزارەتەکانی ترەوە هەیە, بۆ نموونە ئاوی خواردنەوە پەیوەندی بە وەزارەتی شارەوانییەوە هەیە, کە ئەوانیش دەبێت بانگەشەی بۆ بکەن, راستیەکەی ئەمە خاڵێکی پۆزێتیفە هەم ئێمەو, هەم لاکانی تر تەئکیدی لەسەر بکەینەوە, بۆیە ئێمە پەسندی دەکەین, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

وابزانم لیژنەی یاسایی هەمووی پەسند کردووە, لیژنەی کشتوکاڵیش هەمووی پەسند کردووە, بە ئیزافە کردنی خاڵی یەکەم و جەنابی وەزیریش پەسندی کرد, پێم وایە شتی عمومیاتە, کەسێکتان ئەگەر ئیعتیرازتان نەبێتن, فەرموو.

بەڕێز طلعت خضر سیف الدین:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە لە کۆبوونەوەی خۆمان خاڵێکی ترمان ئیزافە کرد بوو لە ئامانجەکانی وەزارەت ئەویش: (کێوماڵ کردنی هایدرۆلیجی هەرێمی کوردستان و دیاری کردنی سامانی ئاوی سەر زەوی و ژێر زەوی تیایدا و دانانی نەخشەی هایدرۆلیجی بۆ هەر ناوچەیەك).

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن احمد رضا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لە بڕگەیەکی تر هاتووە (کێوماڵ کردنی هایدرۆلیجی هەرێمی کوردستان و, واتا دیراسەی ئاوی ژێر زەوی و سەر زەوی, واتا دیاری کردنی سامانی ئاوی سەر زەوی و ژێر زەوی تیایدا و دانانی نەخشەی هایدرۆلیجی بۆ هەر ناوچەیەك), واتا دیراسەی هەموو ناوچەکان ئاوی ژێر زەوی و سەر زەوی, لەگەڵ وەزیریش موناقەشەمان کردووە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

من پێم وایە فەقەرەی چوار و پێنج ئیزافەیە, ئەگەر بخرێتە سەر فەقەرەی یەك, کە ئەو وەزارەتە حەقی ئینشائی سدودی هەبێت تەحصیل حاصل حەقی ئیشراف و موتابەعەشی هەر بە یەك فەقەرە بێت بڵێت (انشاء واشراف ومتابعة السدود والخ)و, لە فەقەرەی ئەخیری کە ناوی (سطحي و جوفي) دەکات (الاستغلال والمحافظة على المياه السطحية والجوفية) بە یەك فەقەرە دێت, ئەو دوو فەقەرەیە بە رەئی من ئیزافەیە بکرێت بە یەك فەقەرە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرمووو.

بەڕێز بارزان محمد قادر:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

کێومالْ (تمشیط) دەگەیەنێت, روو پێو مەسحەکەیە پێم وایە, وشەیەکی عەسکەرییە تەقریبەن, (مسح) رووپێو کردنە, نەك کێومالْ کردن, رووپێو باشترە لە کێومالْ.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

جەنابی وەزیر رەئیت چیە لەسەر ئەو پێشنیارە دەلْێ دەمج بکرێت.

بەڕێز تحسین قادر علی (وەزیری دەرامەتە ئاویەکان):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بوارەکانی کاری ئەو وەزارەتە بریتییە لە ئاوی ژێر زەوی, پرۆژەکانی ئاودێری, سدود, راستیەکەی ئەو تەئکیدانەی کە کراوەتەوە لە پێنج خاڵە, بەڕێزانی لیژنەی کشتوکاڵیش خاڵێکی تریشیان خستۆتە سەر ئەوەیە کە هەر مەجالێك بە جیا بایەخی پێ بدەین, ئەگینا دەکرێت بڵێین ئەو ئامانجانە هەمووی ئەگەر نەکرێتن بە خاڵیش, دەکرێت بە شەرحێکی بۆ بکەیتەوە بەبێ ئەوەی خاڵیشی بۆ زیکر بکەین بڵێین ناوی بێنین, بەلاَم جیا کردنەوەی ئەوە بووە کە هەر مەجالە بۆ خۆی قورساییەکی بخەینە سەر, کە لە ئامانجەکانی وەزارەتدا بایەخدانە بە هەموو سەیتەرەکانی کاری وەزارەتەکە, ئەگینا ئەوەی کاك عومەر گوتی مومکینە دەمج بکرێت, بەلاَم جیا کردنەوەکەی بۆ بایەخدانی زیاترە بە هەر سەیتەرەیەك بە جیا, کە مودیریاتی عامە و مودیریاتی خۆی کاری لەسەر دەکات, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

من پێم وایە ئەو پێشنیارەی چوارەم لە یەکەمدا هاتووە, کە دەلْێی لە یەکەمدا پێش ئەخیر دەلْێی (لتحقیق الاستخدام الامثل للثروة المائیة وصیانة التربة ضمن الخطط العامة للاقلیم), ئەوە (الاشراف والمتابعة لتنفیذ مشاریع الموارد المائیة وفقا للخطط المقررة وتشمل السدود الخزانات ومشاریع الري), هەمووی هاتووە, لە یەکەم و دووەمدا هەمووی هاتووە, لەبەر ئەوە پێم وایە چوارەم زیادەو ئیلغا بکرێتەوە, پێنجەم جێی خۆیەتی, ئەگەر چوارەم ئیلغا بکرێتەوەو موافیق بیت لەسەری, کاك شێروان.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

مەسەلەی فەقەرەی چوارەم (سدود و خزانات)ی تێدایە, نازانم ئەوانەی سەرەوە دەیگرێتەوە, جەنابی وەزیر ئەگەر تەوزیحێکمان بداتێ, خراپ نییە.

بەڕێز تحسين قادر علی (وەزیری دەرامەتە ئاویەکان):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ببوورن بەنیسبەت سدودەوە لە خاڵی یەکەمدا باس لە دروست کردنی (السدود والمشاريع الاروائية)ی کراوە, بەڵام لە خاڵی چوارەمدا بەڕاستی تەئکید لەسەر بڵێین دوای ئەوەی کە ئینشا دەکرێت, هەندێ سنووری کۆنکریتی نا, سنووری تورابی, یەعنی کاری زۆر هەیە بۆ سەرپەرشتی کردن و تەشغیل و صیانە و, هەروەها موتابەعەی هەموو پێکهاتووەکانی سەددەکان بڵێین, بۆ ئەوەی بزانین لە وەزعی تەبیعی خۆیەتی و سەلامەتی سەددەکان بکەین و, ئەدائی سەدەکە تەقیم بکەین, ئەوە زیاتر تەئکیدە لەسەر ئەوە, ڕاستە لە خاڵی یەکەمدا باس لە ئینشا کراوە, دەکرێت دەمج بکرێت, بەڵام ناکرێت حەزف بکرێت, چونکە بە حەزف کردنی فەراغێك دروست دەکات, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

خۆی لە ڕاستیدا ئەگەر بنووسرێتن تۆزێك دووبارەیە, ئەگەرنا, ئەگەر بتەوێت لە یەکەمدا بکەویە ناو زمان, من بە عەرەبیەکە دەڵێم هەموو ئەو شتانەی لە بڕگەی چوار هاتووە بە دەلیل لە یەکەمدا هاتووە, کە وتت لە یەکەم (لتحقيق الاستخدام الامثل) ئەوە یەك (وتقييم سلامة السدود), ئەو دوو شتە هەموو ئەو بڕگە چوارە دەگرێتەوە صیانە و تەشغیلەکەشت نووسیووە, یەعنی هەم صیانەو تەشغیلەکە هاتووە, هەم تەقیم و سەلامەتی سدود کە ئیشراف و موتابەعە دەکات و چۆن تەقیمی دەکات, ئەگەر ئیشراف و موتابەعەی نەکەیت, ناتوانیت تەقیمی بکەیت, تەقیم یەعنی ئیشرافی لەسەر بکەیت و موتابەعەی بکەت و دیراسەی لەسەر بکەیت, بزانین چۆن ئیش دەکات, تەقیم شاملترە لە ئیشراف و موتابەعەش, ئەگەر زۆر پێت باشە بمێنێتن, با بمێنێتن, خاڵی نیزام.

بەڕێز سردار صباح بوزو هرکی:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەگەر ئەو ماددەیە بمێنێتن بەپێی جەنابی وەزیر, دەبێت وشەی (لتنيفذ) لابدرێت (الاشراف والمتابعة المشاريع), چونکە لێرە گوتراوە تەنفیز, ئەگەر فەقەرەکە بمێنێت, تەنها ئەو وشەیە لا بدرێت, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاکە وەکو خۆی بمێنێت دەیخەمە دەنگدانەوە بەو مولاحەزەو ئیزافەی لیژنەی کشتوکاڵ کردی ئیزافە بکرێت, واتا دەبێتە شەشەم, یەعنی ئەو خاڵەی کە لیژنەی کشتوکاڵ ئیزافەی کرد جارێکی تر بیخوێنەوە.

بەڕێز عبدالرحمن احمد رضا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

گرتنەبەری رێ و شوێنی هاوچەرخ بە ئامانجی کەم کردنەوەو بەفیڕۆ چوونی ئاو لە کاتی بەکارهێناندا لە بوارە جیاجیاکاندا.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

دەیخەمە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵ ئەو ماددەیەیە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵ نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، بە كۆی دەنگ وەرگیرا، فەرموو.

بەڕێز تحسین قادر علی (وەزیری دەرامەتە ئاویەكان):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

خاڵی سێیەمیش مامۆستا باسی كرد، كە رووپێوەكە یەكێكە لە ئەركە ئەساسیەكانی وەزارەتی سەرچاوەی دەرامەتە ئاویەكان، نازانم نەدرا دەنگدان قسەی لەسەر نەكرا.

بەڕێز عبدالرحمن احمد رضا:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئێمە بڕگەیەكی ترمان زیاد هەر ئەوەی بەڕێزان ئاماژەیان پێ كرد كێوماڵ بكرێتە رووپێو، ئەویش ئاوی ژێر زەوی سەر زەوی دیراسە بكرێت، ئەمەش ئامانجەو، پێشنیارێكیشمان هەیە ئەگەر بەڕێوەبەرایەتیشی هەبێت، چونكە ئێمە ئاومان كامەیە؟ بیری ئیزتیوازیەكانە ئێستا بەبێ سەرپەرشتی، ئاوی سەر زەوی بلاَوەو سەرپەرشتی نییە، ئێمە ئامانج نەبێت و بەڕێوەبەرایەتی نەبێت، كەواتە كۆكردنەوەی ئاوو پڕۆژەی چاكسازی ئاو چییە؟ بەس ئەو مولاحەزە هەبوو كێوماڵەكە بكرێتە (مسح) رووپێو، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

تێوماڵ كردن یەعنی چی مامۆستا.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ماددەی سێ لە ئەسڵی پڕۆژەكە.

ماددەی سێیەم:

یەكەم:وەزیر/ سەرۆكی بالاَو بەرپرسی ئیشوكار و ئاراستە كردنی سیاسیەتی وەزارەتەكەیەو هەموو بڕیار و فرمان و رێنماییگەلێكیش پێوەندییان بە ئەركو فرمان و پێكهاتەو سەلاَحییات و كاروباری دیكەی هونەری و دارایی و ئیداری و رێكخستنی وەزارەتەوە هەبێ، بەپێی یاسا لە وەزیرەوە دەرچێ و خۆی سەرپەرشتیی جێ بەجێ كردنیان دەكات.

دووەم: بریكاری وەزارەت/ لە چوارچێوەی ئەو سەلاَحییاتەی كە پێی دەسپێردرێ لە ئاراستە كردن و سەرپەرشتی كردنی كاروباری وەزارەتەكەدا یاریدەی وەزیر دەدات مەرجیشە بڕوانامەی زانكۆی هەبێ.

سێیەم: راوێژكاران/ ژمارەیان لە چوار كەس زیاتر نابێ، مەرجیشە بڕوانامەی زانكۆیان هەبێ و خاوەن ئەزموون و كەردەش بن.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

رای لیژنەی یاسایی.

بەڕێز عونی كمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

رای اللجنة القانونية باللغة العربية:

اما فيما يتعلق بالمادتين الثالثة والرابعة من المشروع تقترح اللجنة دمجها بمادة واحدة تحت رقم المادة الواحدة. فيما يتعلق بالمجلس الاستشاري تقترح اللجنة صياغة مادة مستقلة لها.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

جەنابی وەزیر ڕەئیت چیە لەسەر ئەو پێشنیارە.

بەڕێز تحسین قادر علی (وەزیری دەرامەتە ئاویەكان):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئێمە لێرەدا باسی تەشكیلاتی وەزارەت دەكەین, وەكیل وەزیر, پێشنیارەكە ڕاستیەكەی ڕاست كردنەوەی ڕێكخستنەوەی صیاغەی دەربڕینەكانە, دیارە لیژنەی قانونی شارەزاییان لە ڕێكخستنەوەی قانونەكانی ئێستا و پێشتر و سالآنی تر هەیە, بەلای منیشەوە ئەوە پەسندە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

لیژنەی كشتوكاڵ ڕەئیەكی هەیە, لەسەر تەوحیدەكە لە وەزارەتەكانی دیكە هەمووی وای لێ هاتووە, هیچ ئیشكالێك نییە, بەلآم مولاحەزەیەك لە لیژنەی كشتوكاڵ هەیە گرنگە, با گوێمان لێ بێتن.

بەڕێز عبدالرحمن احمد رضا:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

لە ماددەی چوارەم لە بڕگەی (ج) كە دەڵێت بریكاری وەزارەتەكان: بریكاری وەزارەتی كشتوكاڵ و شارەوانی ئەندام بن لە ئەنجومەنی شارەوانی, ئێمە كردوومانە نوێنەری وەزارەتەكان, مەرج نییە بریكاری وەزارەت لەو مەجلیسە ئەندام بێت, نوێنەری وەزارەتەكان لە پلەی بەڕێوەبەری گشتی كەمتر نەبێت, سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

فەرموو, ئەوە مولاحەزەیەكی ڕاستە.

بەڕێز تحسین قادر علی (وەزیری دەرامەتە ئاویەكان):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

بەنیسبەت ئەو پێشنیازە وا هاتووە, لەبەر ئەوە لە وەزارەتەكاندا ڕاستیەكەی وەكیلی وەزارەت دەتوانێ تەمسیلی وەزارەتەكەی زیاتر بكات, بەڕێوەبەرایەتی گشتی كە مەسئوولی سەنتەرێكە بڵێین, كە دێتە وەزارەتێك بۆ بەشداری لەو ئەنجومەنە, وەكیلی وەزارەت هەم دەسەلآتی زیاترە لە بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەكان, هەم تەمسیلی وەزارەتەكەی دەكات و ئەم بڕیارانەی لەم ئەنجومەن دەدرێت باشتر دەتوانێت بیباتەوە بۆ وەزارەتەكەی بۆ جێ بەجێ كردن, ڕاستەیەكەی مەبەست لەوەیە, هەروەها لە یاساكانی پەرلەمانی ساڵی 1992ەوە دیسان ئەو ئەنجومەنی ئیستیشاریانە زۆربەی وا دارێژرا بوون, كە وەكیلی وەزارەت ئەندام بوون لە ئەنجومەنی وەزارەتەكان, سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حيدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

راستە ئێمە لە كاتی خۆی لە هەندێك وەزارەتدا فعلەن وەكيل وەزيرێكمان كردووە بە وەكيل وەزير لە وەزارەتەكان, بەلاَم لە وەزارەتەكانی ئەخيری ئێستا دەلێن دەرەجەكەی لە مودير عام كەمتر نەبێت, واتا مودير عاميش دەبێت, وەكيل وەزيريش دەبێت, ئينجا رەئی كۆتاييش بۆ ئێوەی بەڕێزە.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئەوە حەلێكی وەسەتە, نوێنەری وەزارەت مەرجە لە دەرەجەی مودير عام كەمتر نەبێت, ئەوە دەبێت مودير عام, موستەشار, وەكيل وەزيريش, وەزير خۆی وەزارەتەكە تەحديد دەكات, بەلاَم من ئەو پێشنيارەی موستەشارەكان ماددەيەكی بە تەنيايان هەبێت بۆچييە؟

بەڕێز شێروان ناصح حيدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

دەتوانين لە هەمان ماددەش بێينە خوارێ چ موشكيلەمان نييە.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئەوە رێك بخەن موستەشارەكان بمێنن, تەشكيلاتەكەيە با بمێنێت, دەمێنێتن لەسەر ئەوەی ئەو پێشنيارەی ليژنەی كشتوكاڵ, كە بەڕێوەبەرايەتيەكی گشتی زياد بكرێت, بە ناوی بەڕێوەبەرايەتی توێژينەوەی هايدرۆليجی ئەمە چيە حەز دەكەن شەرحی لەسەر هەبێت.

بەڕێز عبدالرحمن احمد رضا:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئێمە وامان پێشنيار كرد بوو بەڕێوەبەرايەتی توێژينەوەی هايدرۆلۆجی, بەس جەنابی وەزير پێی چاكە بەڕێوەبەرايەتی گشتی ئاوی ژێر زەوی بێت, كە ئەمە زياتر پەيوەنديدارەو, زياتر موهتەمە بە قەزايەی ئێستای كە بيری ئيرتيوازی زۆر هەيە, بێ بەرنامەيەك هەيە, بەس ئەمە كۆی دەكاتەوە ئەو بەڕێوەبەرايەتييە, مەبەستەكەی ئێمە ئەوە بوو.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

جەنابی وەزير فەرموو.

بەڕێز تحسين قادر علی (وەزيری دەرامەتە ئاويەكان):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئێمە راستەيەكەی هەر لە داڕشتنی مسوەدەی ياساكەمانە, هەر وامان داڕشت بوو پاش راوێژ كردن لەگەڵ شارەزاكانی وەزارەتی بەغدا كە يەكێك لە تەوجيهە گشتيەكانی ئەنجومەن ئەوە بوو تەشكيلاتەكانمان لەگەڵ تەشكيلاتی بەغدا كۆك بێت تا رادەيەكی زۆر, راستيەكەی لە كاتی ئەوەی دەوائيری رەی لە ساڵی

1918ەوە دروست بووە, ئاوی ژێر زەوی جیاواز بووە, مەجاری جیاوازە کە زیاتر جیۆلۆجیەکان کاری لەسەر دەکەن و, ئەوە موڵك و سامانێکی نەتەوەیی و نیشتمانییە, کە بە هەزاران هەزار ساڵ کۆبۆتەوە, راستیەکەی جیاوازە لەگەڵ پرۆژەکانی ئاودێری, بڵێین کە ئاوی سەر زەوی تەحەکوم پێ دەکات دەیهێنیتە سەر زەوییەکانی کشتوکاڵ و تەحویلی بۆ ئەرازی تری بۆ ئەم بەر و ئەو بەر و ئەوانە, بۆیە راستیەکەی کاتێك لەگەڵ لیژنەی یاساییش دانیشتین ئەو پێشنیارەمان تەقدیم کرد و بەڕێزیشیان تا رادەیەکی زۆر لە لایان پەسند بوو, جا زۆر بە باشی دەزانم کە بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئاوی ژێر زەوی لەگەڵ بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئاودێری جیاواز بێت, دوو سەیتەری جیاوازن, دەوائیرەکانیشیان هەمووی جیاوازن, دائیرەکانیان لە موحافەزەکان هەموویان جیاوازن, یەعنی کۆکردنەوەیان لەوێ کارێکە کە پێشتر کراوە بۆچی ئاو وەزارەتی نەبووە؟ لە زیمنی وەزارەتی کشتوکاڵ و ئاودێری مودیریەتێکی عام هەبوو, کە هەموو ئیشەکانی کردووە, بەس ئێستا وەزارەتی هەیە زۆر تەبیعییە, کە دائیرەکانی لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی خۆیدا کۆ بکاتەوە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

تێبینیەك هەیە, ئەویش کاك فەرسەت ئیشارەتی پێدا لە مودیریەی عامە (للري والموارد المائية) هەر مەواردی ژێر زەویش ناگرێتەوە.

بەڕێز تحسین قادر علی (وەزیری دەرامەتە ئاویەکان):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە ئەگەر بێینە سەر ئەوە مودیریەی عامەی رەی و مەواردی مائی, دەتوانین بڵێین سدودیش دەگرێتەوە, یەعنی هەموو سەکتەری ئاو دەگرێتەوە, وەکو عەرزم کردن پێشتر ئێمە مودیریەتێکی عاممان هەبووە, لەبەر ئەوەی لە وەزارەتی کشتوکاڵ و ئاودێری ئەو مودیریە عامەیە تەمسیلی هەموو سەکتەری ئاوی کردووە, بەڵام ئێستا کە وەزارەتەکە تەشکیل دەبێت, دەبێت ئیشەکانی خۆی لەسەر ئەساسی تەخەسوس دابەش بکات, ئاوی ژێر زەوی مەجالێکی زۆر جیاوازە, یەعنی شتێك کۆی ناکاتەوە لەگەڵ ئاوی سەر زەوی, کە بڵێت ئەمە (ری و سدودە), جا راستیەکەی وەزارەتەکەی ئێمە تەشکیل بوونی ئەوەیە کە بایەخ بە مەجالی ئاو بدات, خاوەنداریەتی بۆ مەجالی ئاو دروست بێت, کە ساڵانە لە سەد ملیار موکەعب ئاومان هەیە لەسەر زەوی, لە ئاوی ژێر زەوی بە ملیارات مەتر موکەعب ئاومان هەیە, تا ئێستا کۆنترۆڵ نەکراوە, بوونی ئەو مودیریەتە عامەو کۆکردنەوەی دائیرەکانی بڵێین خۆی مەجالێکی هەبێتن لە ئیهتیمام پێدانی پێوە, بۆ نموونە من بۆ هەر یەکە کردومانە موهیمەی هەر یەکە لەو بەڕێوەبەرایەتیە گشتیانە ئەمە هی ئاوی ژێر زەوییە, کە حدودی دوازدە فەقەرەیە, کە ئەوە ئیشەکانی خۆی لە رێگای بەڕێوەبەرایەتی گشتییەوە دەتوانێت ئیدارە بکات, بەڵام کە دوو شت کۆدەکەیتەوە, راستیەکەی ئەوە لەگەڵ مەهامی تەشکیلی وەزارەتەکە ناگونجێت, کە ئێستا ئێمە دروستمان کردووە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز شێروان ناصح حيدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئێمە تەئيدی وجهەت نەزەرەكەی كاك فەرسەت دەكەين, كە مەواردی مائی هەموو سەرچاوەكان دەگرێتەوە, ئەوە يەك.

دوو/ ئێمە بەرەو ئەو ئيتجاهە دەڕۆين كە مەجالی ئەوە نەدەين تەزەخوم هەبێت لە وەزارەتەكان, ئەگەر ئەو مەسەلەيە چارەسەر كرا بێت لە مەواردی مائی كە دەيگرێتەوە, ئێمە بۆچی موديريەتێكی عامەی تر دروست بكەين, تەنها بۆ جوفيە, ئەگينا دەبێت بۆ سەتحيەش موديريەتێكی تر دروست بكەين, يەعنی مەوزوعەكە وەكو بڵێين بەر بلاّو دەبێتن, بۆيە بە حەقيقەت ئەو مودير عامەی كە هاتووە لەسەر ئاستی وەزارەتەكەيە, زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز محمد فرج احمد:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

كوردستان يەكێكە لەو ناوچانەی كە دەوڵەمەندن بە ئاوی ژێر زەوی, ئاوی ژێر زەوی ئەو ئاوەيە كە خۆت موسەيتەری بەسەريدا, ئاوی سەر زەوی خازيعە بۆ مەعاييری دەولی, يەعنی لە هەر شوێنێك ئاوی سەر زەوی هەبوو مەعاييرێكی نێودەوڵەتی هەيە ناهێڵێت تۆ هەمووی بەكار بێنيت, دەڕوات بۆ خەڵكی تريش, ئێمە لە كوردستان يەكێكين لەو ناوچانەی كە بە ئاوی ژێر زەوی دەوڵەمەندين, ئەم ئاوە هيچ خازيع نييە بۆ مەعاييری دوەلی, بەلاّم وەكو وەزير گوتی ئێمە نەمانتوانی بەكاری بێنين, نەمانتوانی ئيستيفادەی لیّ بكەين, كە دەوڵەمەنترين سەرچاوەيە بۆ ئاويش, بەلاّم ئێمە وەكو پێويست ئيستيفادەمان لیّ نەكرد, بەلاّم گرنگی دانی لەم مەرحەلەيە ئێمە دەتوانين گەشەی پیّ بدەين, ئەگەر موديريەتێك نەبێت هەروا دەڕوات, ناتوانين وەكو پێويست سەيری بكەين, سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

لەبەر ئەوەی لە ئەهدافەكانی وەزارەت باس لە (مياهی سەتحی و جۆفی) دەكات, بە وازيحی هێناويەتی, وەكو كاك محەمەديش باسی لەسەر كرد و جەنابی وەزيريش تەئكيدی لەسەر كرد, زۆر ئاشكرايە كە ئاو لە كوردستاندا دەبێتە كێشەيەكی سەرەكی, چونكە ئێمە مەصاديری ئاومان زۆر كەمە, تەنيا ئەو ئاوەی كە لە ژێر زەوی كۆبۆتەوە, وەكو وەزير شەرحی لەسەر كرد, كە بە چەندها مليار مەتر موكەعب ئاو كۆبۆتەوە لە ژێر زەويداو, حەقێكی تەبيعی خۆمانەو, ئێستاش خەڵك زۆر ئاوی ژێر زەوی بەكار دەهێنێت زۆر سابيتە

له هەموو شارەکانی کوردستان خەڵك خەریکی هەڵکەندنی بیری ئیرتیوازیین, ئەمە پێویستی بە بەڕێوەبەرایەتیەکی گشتی هەیە کە سەرپەرشتی ئەو ئاوانە بکات, کە چۆن بەکار دەهێنرێت بەگوێرەی هەندێ تەعلیمات و زەوابت, کە وەزارەت بۆی تەحدید بکات, لەبەر ئەوەی دانانی بەڕێوەبەرایەتیەکی گشتی بۆ میاهی جۆفی من بە شتێکی زەرووری دەزانم, لەگەڵ ڕێزمدا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز بارزان عبدالله محمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

له هۆکاری دانانی ئەم یاسایە هاتووە, دەڵێت لەبەر دەوڵەمەندی هەرێمی کوردستان لەبەر سەرچاوەکانی ئاو ئەم یاسایە دانراوە, کە ئاویش ڕۆڵێکی گرنگ دەبینێت لە تەنمیەی وڵاتدا, بەڕاستی سەرچاوەکانی ئاو لە هەرێمی کوردستاندا ئاوی سەتحی مەبەستەمە لە (50٪)ی لە دەرەوەی هەرێمی کوردستانە, دەکرێت ئەمە لە ئایندەدا وەك فشارێك بۆ هەرێمی کوردستان بەکار بهێنرێت, ئەوەی کە هەمانە بەگوێرەی راپۆرتە زانستیەکان لە بواری جیۆلۆجی, من بۆ خۆم جیۆلۆجیم خەزین و ئیحتیاتاتێکی زۆر گەورەی ئاوی ژێر زەویمان هەیە, کە تا ئێستا بەداخەوە بەهۆی نەبوونی تەکنەلۆجیاوە دەستی لێ نەدراوە, بۆیە من پێشنیاری لیژنەی کشتوکاڵ و جەنابی وەزیریش بۆ کردنەوەی بەڕێوەبەرایەتی گشتی بەناوی بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئاوی ژێر زەمینەوە زۆر بە پەسند دەزانم, دەتوانیت لە ئایندەدا لەو هەرەشەو مەترسیانەی کە دەکرێت لەبواری ئاوەوە بخرێتە سەر هەرێمی کوردستان بە دوورمان بگرێت و, لە دەستووری فیدراڵیشدا هاتووە تەحدید کردن و تەنزیم کردنی تەدەفوقی ئاو لە دەرەوە بۆ ناو هەرێمی کوردستان بەگوێرەی یاسای نێودەوڵەتی دەکرێت, یاساکانی هەرێم ناتوانن ئەو ڕۆڵەی خۆیان لەوە ببینن, بۆیە من پشتیوانی لە دانانی بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئاوی جۆفی دەکەم, زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

تکایە ئەوانەی قسە دەکەن, ئێستا ناوەکان تەحدید بووە, ناوەکانم نووسیووە, پێشنیارەکە کراوە قسەکان دووبارە نەبێتەوە, کاك ڕەشاد فەرموو.

بەڕێز رشاد احمد ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لە تەشکیلەی وەزارەت یەك نوقسانی هەیە, لە هەر موحافەزەیەك دەبێت یەك مودیریەی عامە هەبێت لە زمنی تەشکیلەی وەزارەت, لێرە دەبێت تەسبیت بکرێت, تەمسیلی وەزارەت دەکات لەو پارێزگایانە, لە سلێمانی و هەولێر و دهۆك, زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك تاریق فەرموو.

بەڕێز طارق محمد سعید جامباز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئێمە لە لیژنەی یاسایی قسەیەکمان کرد, ئەو پێشنیازەی کە کردمان لەناو قاعەی پەرلەمان, ئەو پێشنیازەی پێشکەش کردەوە, ئێمە تەئیدی بکەین, بەڵام نازانم لێرە بۆ ئەو شتە نەکرا, ئەوە یەك.

دووەم/ ئاوی ژێر زەوی لە کوردستان بەشێوەیەکی زۆر بەربەرەڵلا دەکرێت, زۆر بیر لێ دەدرێت, ئەو شتەی کە لە دەرەوە دەکرێت ترۆمپایەك دانراوە, ئەو ئاوە سەرف دەکرێت قیاسی لەسەرە, دەبێت زیاتر سەرف نەکرێت, لە کوردستانیش دەبێت ئەوە هەبێت, بۆ ئەوەی چەندی پێویستە ئەوەندە, ئاوەکە دەڕوات و هەر ئەوها, من پێشنیار دەکەم ئەو بەڕێوەبەرایەتیە گشتییە زۆر پێویستە هەبێت و جێ خۆی بکاتەوە لەو یاسایە, زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك زانا فەرموو.

بەڕێز قادر سعید خضر (زانا):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بۆ پشتگیری ئەو ڕەئیە من پێشنیار دەکەم خاڵی شەشەم بکرێتە (المديرية العامة للري والمياه السطحية) (والموارد المائية) لابرێت, چونکە پەیوەندی بە میاهی سەتحی هەیە, ئەو مودیریەش زیاد بکرێت, کە (المديرية العامة للمياه الجوفية), سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کاك ئارێز فەرموو.

بەڕێز ئارێز عبدالله احمد:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ئەوەی ئێمە دەزانین ئاوی سەر ڕووی زەمین ئەم ساڵ کەمەو ساڵێکی تر زۆرە, ئیتر بەهۆی باران, یان بەهۆی گرتنەوەی, یان بەهۆی بەردانەوەی بەنداوە, بەڵام ئاوی ژێر زەوی بە ئاسانی کۆ نابێتەوە, بە ئاسانیش جارێکی تر ئەگەر ئاوی ژێر زەوی بەتاڵ بوو خەزانەکانی پڕ نابێتەوە, لەبەر ئەوە ئێمە پێمان وایە ئاوی ژێر زەوی موڵکی نەوەکانی داهاتووە, موڵکی ئێستا نییە, یەعنی بۆ نەوەکانی داهاتووش پێویستە پارێزگاری لێ بکەین, تایبەتمەند کردنی ئەو مەسەلەیەو گرنگی دانی ئەو مەسەلەیە, بە کردنەوەی بەڕێوەبەرایەتیەکی گشتی زۆر بە پێویستی دەزانین, کە جۆری گرنگی بایەخ پێدان, جۆری دیراسەت کردن و, جۆری هەوڵدان بۆ پاراستنی و هەوڵ دان بۆ باشتر بەکارهێنانی دەکەوێتە ئەستۆی ئەو بەڕێوەبەرایەتیە گشتییە, بۆیە بە پەسندی دەزانین کە ئەو بەڕێوەبەرایەتیە هەبێت بۆ زیاتر بایەخدان بە ئاوی ژێر زەوی, زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

كاك دكتۆر كەمال فەرموو.

بەڕێز محمد قادر عبدالله (د.كمال كركوكی):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

لەڕاستی وەكو بەڕێزان ئیشارەیان پێ كرد, ئاوی ژێر زەمین زۆر زۆر گرنگە, یەعنی بەكارهێنانی زۆریشی تەئسیر لە كشتوكاڵ دەكات, چونكە كەم دەكات, كە كەمیش بوو مستەوای دەچێتە خوارەوەو جەفاف پەیدا دەبێت, بۆیە من بە گرنگی دەزانم كە مودیریەتێكی عامی بۆ دابنرێت, بەلأم خاڵی شەش چاك بكرێت (المديرية العامة للري والموارد المائية), ئەمە وا بكرێت كە تێكەلأوی پەیدا نەبێت, سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئێستا تەقریبەن رەئیەكی عام هەیە, دەیخەینە دەنگدانەوە دوایێ, پێم وایە وەكو حەلێكی موناسیب لیژنەی قانونی رەئی بدات, هەم جەنابی وەزیر, ئەگەر خاڵی شەشەم (المديرية العامة للري والموارد المائية), هەر بكرێتە (المديرية العامة للري) یان (والمياه السطحية).

بەڕێز تحسین قادر علی (وەزیری دەرامەتە ئاویەكان):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

دەكرێت ئەو مودیریە عامە (المديرية العامة للري والمياه السطحية), دەكرێت بەو ناونیشانە بێت, یاخود (المديرية العامة للري) دیسان هەدەفەكە دەپێكێت, بەلأم میاهی سەتحی لەگەڵ بێت شاملترە بڵێین, سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

لیژنەی یاسایی ئەگەر موافیقە لەسەر ئەوە, بۆ ئەوەی ئیشكالمان نامێنێت.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

(المديرية العامة للري) هەمووی دەگرێتەوە.

بەڕێز تحسین قادر علی (وەزیری دەرامەتە ئاویەكان):

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

لە بەغداش دیسان هەر بەناوی (الري) هاتووە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن:

ئەو فەقەرەیە چەند بگۆڕن نازانم, بەلأم ئەو (المياه الجوفية) مودیریەی زۆر پێویستە, لەبەر ئەوەی مەسدەرێكی زۆر گرنگە, ئەگەر لیژنەی یاسایی پێی باش بێتن.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆكی ئەنجومەن.

ئەوەی بەڕێز جەنابی وەزیر فەرمووی (المديرية العامة للري) ئەوە سەتحی و جۆفیش دەگرێتەوە, ماناشی ئەوە نییە, ئەگەر مودیریەتێكی عام بە ناوی سەتحی بوو میاهی جۆفی بە فیڕۆ دەڕوات, ئەوە یەك.

دوو/ حەق وا بوو ئەو مەوزوعە لە ئەنجومەنی وەزیران, کە مودیریەتێکی عامە دادەنرێت یەکلا کرابوایەوە, ئێستا ئێمە خۆمان دەڵێین لەسەر ئاستی مودیریاتی عامە فەما دون, دەبێت لە دەسەڵاتی وەزیر بێت, بەڵام ئەگەر مودیر عامێك ئیزافە بکرێت, دەبێت پرۆژەیەکمان بۆ بێت, ئەو پرۆژەیەی کە هاتووە تەحدیدی ئەو مودیرییە عامانەی کردووە بە حەقیقەت, ئیزافە کردنی مودیرییە عامەیەك بە قەناعەتی ئێوە تەزەخومە, بەڵام ئەگەر بکرێتە (المديرية العامة للري), بە قەناعەتی ئێمە سەتحی و جۆفی دەگرێتەوە, زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن احمد رضا:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دیارە ئەوەی من لە مەبەستی جەنابی وەزیر تێگەیشتم بەڕێوەبەرایەتی گشتی ئاودێری مەبەستی ئاوی سەر زەوییە, مەبەستی ئەوە نییە دەمج بکرێت, ئەو مەبەستی ئەوەیە ئاوی ژێر زەمینیش بمێنێت, ئەوە یەك.

دووەم/ رەئی ئێمەش وەکو لیژنەی کشتوکاڵ بە نەزەری ئیعتیبار وەربگیرێت, ئێمەش پسپۆڕیمان هەیە کە پێشنیارمان کردووە, لەگەڵ رێزماندا.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

سوپاس, پێشنیار و قسە تەواو, ئێستا ئەو پێشنیارەی لیژنەی کشتوکاڵ کە دەڵێت بەڕێوەبەرایەتیەکی تازە هەبێت (المديرية العامة للمياه الجوفية), لە لایەن جەنابی وەزیرەوە پشتگیری لێ کرا, ئێستا دەیخەمە دەنگدانەوە, کێ لەگەڵ ئەوەیە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, کێ لەگەڵ نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, بە زۆرینەی دەنگ ئەو مودیریەتە تازەیە زیاد بکرێت وەرگیرا, تکایە ماددەکەی تر.

بەڕێز دلێر محمد شريف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی پێنجەم:

وەزیر بۆی هەیە لەگەڵ کەسانی تەبیعی و مەعنەوی لە خاوەن ئەزموون و پسپۆڕی ناو هەرێم, یان دەرەوەی هەرێمدا رێك بکەوێ بۆ ئەنجامدانی ئەرکو فرمانێ کە پێیاندەسپێردرێ لە ماوەیەکدا کە وەزیر خۆی بە گونجاوی بزانێ دوای وەرگرتنی موافەقەتی ئەنجومەنی وەزیران, ماف و ئەرکیشیان لە لایەن وەزیرەوە دیار دەکرێن.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

بەڵێ.

بەڕێز ارام رسول مامند:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

پێشنیارەکە خرایە دەنگدانەوە, بەڵام ماددەکە هەمووی نەخرا دەنگدانەوە, پێم وابێت, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

راستە مولاحەزەیەکی چاکە, من بە کاك فەرسەتم گوت مەسەلەی مەجلیسە ئیستیشارەکە حەسم نەبووە, کە پێشنیاری لیژنەی قانونییە کە مەجلیسی ئیستیشاری ماددەیەکی تایبەت بێت, بەڵام ئێمە پێمان وایە پێویست بە ماددەی تایبەت ناکات, ئەگەر لیژنەی قانونی سەحبی ئەوەی بکات, ئەو موقتەرەحەی خۆی کە ماددەیەکی تایبەت بێت, دەتوانین ماددەکە هەمووی بخەینە دەنگدانەوە, فەرموو کاك شێروان.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

مانعیمان نییە ئەو پێشنیارەی خۆمان سەحب بکەینەوەو ببێتە یەك ماددە.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

کەواتە ئێستا ماددەکە بە هەموو گۆڕانکاریەکانیەوە و بەو خاڵەی کە ئیزافە کرا, بەوەی کە مەجلیسی ئیستیشاری هەر لە زمنی ماددەکە دەمێنێت و دەیخەمە دەنگدانەوە, کێ لەگەڵ دایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, کێ لەگەڵ نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, بە کۆی دەنگ وەرگیرا, ماددەکەی تر.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددەی پێنجەم:

وەزیر بۆی هەیە لەگەڵ کەسانی تەبیعی و مەعنەوی لە خاوەن ئەزموون و پسپۆری ناو هەرێم, یان دەرەوەی هەرێمدا رێك بکەوێ بۆ ئەنجامدانی ئەرکو فرمانێ کە پێیاندەسپێردرێ لە ماوەیەکدا کە وەزیر خۆی بە گونجاوی بزانێ دوای وەرگرتنی موافەقەتی ئەنجومەنی وەزیران, ماف و ئەرکیشیان لە لایەن وەزیرەوە دیار دەکرێن.

بەڕێز شێروان ناصح حیدری:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

ماددە شەشەمەکە بە عەرەبی دەخوێنینەوە, بۆ ئەوەی وازیح بێت, لەبەر ئەوەی ئەوە نییە, کە ئەوەی برای بەڕێزم کاك دلێر خوێندیەوە.

ماددە شەش لە ئەسڵی مەشروعەکە دەڵێت: (للوزیر التعاقد مع الاشخاص الطبیعیة والمعنویة من ذوي الخبرة والاختصاص داخل الاقلیم او خارجة للقیام بالمهام التي توکل الیهم ولمدة التي یراها مناسبة بعد استحصال موافقة مجلس الوزراء وتحدد حقوقهم و واجباتهم من قبل الوزیر). ئێمە تەئیدی ئەو ماددەیە دەکەین هیچ مولاحەزەمان نییە, سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

وا دیارە کەس ئیعتیرازی نییە, دەیخەمە دەنگدانەوە, کێ لەگەڵ دایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, کێ لەگەڵ نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, بە کۆی دەنگ وەرگیرا, ماددەکەی تر تکایە.

بەڕێز دلێر محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

بەڵێ دیارە ئەوەی خوێندمانەوە لەگەڵ عەرەبییەکە فەرقی هەیە لە ماددەکاندا, بۆیە وای لێهاتووە, ئێستا دیسان ماددەی شەشەم دەکات:

وەزیر بۆی هەیە کاتێ پێویست بکات بەڕێوەبەرایەتی و بەش و هۆبەی نوێ بکاتەوە, یان یەکیان بخات, یان ئیلغایان بکات.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

رای لیژنەی یاسایی بە زمانی عەرەبی.

فيما يتعلق بالمادة السابعة من المشروع تقترح اللجنة دمجها مع المادتين التاسعة والعاشرة وصياغتها كالاتي:

تحت رقم المادة السادسة:

اولاً: تحدد تشكيلات ومهام الوزارة بنظام.

ثانياً: للوزير: استحداث او دمج او الغاء اي من المديريات او الاقسام او الشعب ضمن تشكيلات الوزارة وفقاً لمتطلبات عملها عند الاقتضاء.

ثالثاً: للوزير اصدار التعليمات اللازمة لتسهيل تنفيذ احكام هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەم پێشنیارە وەکو وەزارەتەکانی ترە, ئەگەر کەس مانعی نەبێتن, دەیخەمە دەنگدانەوە.

بەڕێز تحسين قادر علي (وەزیری دەرامەتە ئاوییەکان):

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

زۆر باشە کۆکرنەوەیەتی لە یەك ماددە, زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

دەیخەمە دەنگدانەوە, کێ لەگەڵ دایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, کێ لەگەڵ نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, بە کۆی دەنگ وەرگیرا, ماددەکەی تر تکایە.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة الثامنة:

تحل الوزارة محل وزارة الزراعة والري اينما وردت في القوانين والانظمة النافذة والتي تخص الموارد المائية.

لا توجد لدى اللجنة القانونية اية ملاحظات عليها غير ان رقمها تتغير وتصبح برقم المادة السابعة.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

دەیخەمە دەنگدانەوە, کێ لەگەڵ دایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, کێ لەگەڵ نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, بە کۆی دەنگ وەرگیرا, ماددەکەی تر تکایە.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

المادة الحادية عشرة:

على وزراء الاقليم تنفيذ هذا القانون.

تقترح اللجنة القانونية صياغة المادة كالاتي:

على مجلس الوزراء والجهات ذات العلاقة تنفيذ احكام هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەو ماددەیەش وەکو هەموو وەزارەتەکانی تر کلێشەیەکە لە هەموو وەزارەتەکان نووسراوە, موناقەشەش کراوە, دەیخەمە دەنگدانەوە, کێ لەگەڵ دایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, کێ لەگەڵ نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس, بە کۆی دەنگ وەرگیرا, ماددەکەی تر تکایە.

فەرموو کاک زرار.

بەڕێز زرار طاهر امین:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

لە هەموو یاساکاندا هاتووە, تەبعەن لە دوای ماددەی یازدە پێویستە بڵێین ماددەی دوازدە (لا يعمل باي نص يتعارض مع احكام هذا القانون), ئینجا ماددەی دوازدە ببێتە ماددەی سێزدە.

بەڕێز عونی کمال سعید بزاز:

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن.

دیارە کاک زرار عەجەلەی کرد, چونکە ئێمە لە راپۆرتەکەمان ئیشارەتمان بەوە داوە.

تقترح اللجنة القانونية اضافة مادة مستقلة الى القانون وكالاتي:

(لا يعمل باي نص قانوني يتعارض واحكام هذا القانون).

كذلك تقترح اللجنة القانونية صياغة (المادة الثانية عشرة) من المشروع وتحت رقم المادة (العاشرة) كالاتي:

ينفذ هذا القانون اعتباراً من تاريخ اصداره وينشر في الجريدة الرسمية.

بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەن:

ئەم پێشنیارە ئەویش لە هەموو وەزارەتەکاندا هاتووە, ئیزافە دەکرێتن, کاکە ماددەکە تازەکە بخوێنەوە, بۆ ئەوەی بخەمە دەنگدان.